

ATEISME: UNA MICA DE VOCABULARI PREVI

L'ateisme és la posició filosòfica que nega l'existència de Déu (en grec "a" [alfa privativa]: no, i "theos": "déu"). Un ateu seria, doncs, etimològicament, un «sense Déu». Però cal no confondre el significat de la paraula "ateisme" amb altres mots, sovint propers des del punt de vista semàntic, que s'usen també per a descriure opcions més que representen formes de comprendre la vida i concepcions filosòfiques prou diferents i sovint contradictòries.

AGNOSTICISME: (Del grec "a": no i "gnosis": coneixement"). Posició que afirma que l'existència de Déu és incognoscible: no pot ser resolta per la raó ni amb arguments a favor ni amb arguments en contra. Precisament perquè l'enteniment humà és limitat, no podem saber si Déu existeix o no. Consideren que el món és massa complex i la vida massa curta per tal de poder decidir racionalment si Déu existeix o no. Fou una posició defensada pels utilitaristes britànics al segle XIX.

POSITIVISME CIENTÍFIC- CIENTISME: Variant de l'agnosticisme segons la qual només és veritat allò que la ciència demostra de forma experimental i amb fórmules matemàtiques. Com que l'existència de Déu no pot ser demostrada amb les eines de la ciència cal considerar-la com una pura especulació.

ESCEPTICISME: (Del grec "eskeptis": investigació). Mot que sovint s'usa com a sinònim d'agnosticisme però que, en filosofia, té un abast més ampli. "Escepticisme" és, en sentit estricte, l'actitud del científic que es nega a acceptar res no provat. En aquest sentit Popper deia que: "la ciència és l'escepticisme organitzat".

LAÏCISME: Posició que demana la separació radical de l'Església i l'Estat i l'abolició de qualsevol privilegi a qualsevol Església.

PANTEISME: (Del grec "Pan": tot i "theos": Déu). Posició que afirma que Déu és la totalitat del que existeix (Déu és, per tant, la naturalesa tota). En conseqüència no té sentit adorar-lo, perquè seria tant com adorar-nos a nosaltres mateixos. Fou defensat pel filòsof Spinoza al segle XVII.

NIHILISME: (Del llatí: "nihil": no res). Afirmació segons la qual res no té sentit en la vida i, en conseqüència, Déu no existeix o ha creat un món absurd. Sovint és un argument a favor de l'ateisme. Segons el filòsof alemany Nietzsche (s. XIX) el nihilisme és una característica de la vida decadent.

TEISME / DEISME: Posició que afirma que Déu existeix, però que no és persona, sinó que s'identifica amb les regles de la raó o de la lògica. Déu és el nom que donem a una mena de gran motor de l'univers o al conjunt de les lleis físiques que permeten l'existència de regularitats en el Cosmos. Les diferents religions, en el fons, són només una forma d'expressió històrica i concreta d'aquesta raó. Fou defensat per Voltaire al segle XVIII i és la posició que defensen els maçons quan defineixen Déu només com el "gran arquitecte de l'univers".

INDIFERENTISME: De vegades s'anomena també "ateisme pràctic" i, en català, "tantsemenfotisme". Posició molt típica de la postmodernitat. Defensen que la qüestió de l'existència o no-existència de Déu no té cap significació a efectes

pràctics. L'existència, o no, de Déu no canvia la situació del món ni es manifesta en la vida personal; per tant, no és un problema significatiu. Tant li fa si Déu existeix com si no: perquè, en cap cas Déu no es manifesta al món. No val la pena, doncs, negar que Déu existeixi perquè, a efectes pràctics, la paraula "Déu" no té cap valor.

INCREENÇA: Actitud global del no-creient, sigui per ateisme o indiferentisme. De vegades es diferencia entre "ateisme", com a posició filosòfica radical i argumentada, i "indiferentisme" poc articulat, o expressió d'un rebuig social a la fe.

SUPERSTICIÓ: Desviació del culte religiós cap a pràctiques màgiques, atribuint força divina a rituals o a creences tradicionals purament materials, prescindint de la disposició interior de la fe. Creure en mèdiums, endevinacions, màgia, horòscops, etc., reduint Déu a un poder ocult, és una forma de superstició. Són formes de religiositat infantil que creuen poder "obligar" o "domesticar" Déu a través de fórmules màgiques en virtut d'un poder arcà. Per a l'ateisme, la religió és una superstició estructuralment en ella mateixa.